

REACTIVAREA EPISCOPIEI CARANSEBEȘULUI*– act de dreptate istorică –*

Preot dr. Ionel Popescu

După Revoluția din decembrie 1989, viața bisericească, culturală și socială a Caransebeșului a fost animată de câteva dezbateri aprinse pe tema reînființării străvechii eparhii din orașul de graniță, a refacerii fostului județ Severin, cu sediul tot în orașul de pe Timiș și Sebeș, precum și cea a recuperării patrimoniului cunoscutei Comunități de Avere. Dintre acestea, problema reactivării Episcopiei Caransebeșului a captat atenția multor slujitori ai Bisericii, sprijiniți îndeaproape de câțiva intelectuali, profesori activi ai liceelor „Traian Doda” și Pedagogic, dar și profesori pensionari foarte buni cunoscători ai vieții bisericești din perioada de funcționare a fostei episcopii și a Academiei Teologice din localitate, unii fiind apropiați ai mitropolitului Nicolae Corneanu.

Dorința caransebeșenilor de a avea din nou ierarh eparhiot în mijlocul lor a găsit ecou favorabil în sufletul ierarhului bănățean Nicolae Corneanu, Arhiepiscopul Timișoarei și Caransebeșului și Mitropolitul Banatului, fiu al meleagurilor caransebeșene, care a păstrat intact sediul vechii episcopii de aici, parcul reședinței eparhiale, îngrijit cu dăruire de două monahii care viețuiau în incintă, iar capela ierarhilor de odinioară și biblioteca, din care, în timpul regimului comunist, au dispărut multe cărți valoroase donate de foștii episcopi și profesori de Teologie, precum și de către ofițerii din granița militară, au fost puse la dispoziția Seminarului teologic. Mitropolitul Nicolae, nelipsit de la slujbele oficiale în istorica biserică „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” catedrală eparhială, totdeauna în a doua zi de Paști și de Crăciun, dar și cu alte prilejuri, adresa în mod regulat, clerului și credincioșilor, un cuvânt de învățătură în cadrul căruia stăruia, vădit emoționat, asupra rolului deosebit pe care l-a avut altădată Episcopia Caransebeșului în viața bisericească, culturală, socială și școlară a meleagurilor bănățene, de fiecare dată având numai cuvinte de aleasă prețuire la adresa ultimului episcop de aici, Veniamin Nistor, scos brutal din scaunul arhieresc și „exilat” – spunea mitropolitul cu lacrimi în ochi – la Alba Iulia. Așadar, dorința caransebeșenilor s-a armonizat în mod admirabil cu gândul și voința ierarhului de la Timișoara, care poate fi numit, pe bună dreptate, ctitorul reactivatei episcopii a Caransebeșului.

Înaltul ierarh timișorean a fost sprijinit îndeaproape de către preotul dr. Marcu Bănescu, fost consilier la Episcopia Caransebeșului, dar și de către

membrii clerici și mireni ai Adunării Eparhiale, aleși în circumscripția Caransebeș, din rândul cărora au făcut parte, la vremea respectivă, preotul Liviu Drăgan de la parohia Cireșa, avocatul Dimitrie Rada din Caransebeș și ing. Petru Clitan, susținuți de alți caransebeșeni „de fală”, precum profesorul Dimitrie Cusma, profesorul, dirijorul și compozitorul Gheorghe Dobreanu, preotul Lazăr Magheț, profesorii Romulus Ciric, Iulian Lungu, Bujor Jumanca, Matei Armaș, avocații Nicolae Ștefăniță, Horia Vasilescu ș.a.

Propunerea oficială de reactivare a Episcopiei Caransebeșului a fost supusă spre aprobare Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, întrunită în ședință ordinară de lucru duminică, 12 decembrie 1993, la sediul Centrului eparhial din Timișoara. Cu acel prilej, preotul Ioan Pociump, raportorul comisiei bisericești, în urma dezbaterilor avute, a prezentat în plenul adunării propunerea de reînființare a Episcopiei Caransebeșului, aprobată în unanimitate de membrii acesteia¹. Această hotărâre a fost transpusă spre aplicare Consiliului Eparhial care, în ședința sa din 29 decembrie 1993, a stabilit următoarele: „În vederea reactivării Episcopiei Caransebeșului, secției administrativ-bisericești îi revine obligația de a iniția demersurile necesare către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru obținerea cuvenitei aprobări, iar mai apoi adoptarea măsurilor ce se impun pentru aplicarea ei”².

Centrul eparhial a înaintat imediat Adunării Naționale Bisericești, hotărârea Adunării Eparhiale privind reactivarea Episcopiei Caransebeșului, desființată abuziv de regimul comunist în anul 1948, iar Adunarea Națională Bisericească și Sfântul Sinod au validat-o în zilele de 11 și 12 ianuarie 1994, la Palatul Patriarhal din București³.

Cancelaria Sfântului Sinod, cu actul nr.8487 din 18 ianuarie 1994, a comunicat Arhiepiscopiei Timișoarei următoarele: „Vă aducem la cunoștință că Adunarea Națională Bisericească, în ședința sa de lucru din 11 ianuarie 1994 a luat în examinare hotărârea Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, din 12 decembrie 1993, privind reactivarea Episcopiei Caransebeșului ca sufragană a Mitropoliei Banatului, cu reședința în orașul Caransebeș.

Având în vedere propunerile formulate de Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului și temeinicia motivațiilor de ordin istoric, misionar pastoral și administrativ-bisericesc, aduse în susținerea acestei solicitări,

Constatând că în această situație este necesar a se proceda la modificarea corespunzătoare art.5, pgf.V din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române,

Pe temeiul prevederilor art.7, al.2, și art.20, lit. „e” din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și art.59, lit. „e” din Regulamentul Organelor Centrale, Adunarea Națională Bisericească a hotărât:

¹ Arhiva Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Timișoarei (AAORT), procesul-verbal din 12 decembrie 1993, în volumul special cu lucrările Adunării Eparhiale.

² AAORT, dosar B-9/1993.

³ „Învierea”, Timișoara, anul V, nr.1 (35), sâmbătă, 15 ianuarie 1994, p. 4.

Aprobă reactivarea Episcopiei Caransebeșului, cu reședința în orașul Caransebeș, ca sufragană a Mitropoliei Banatului, având jurisdicție asupra județului Caraș-Severin, cu protopopiatele Caransebeș, Reșița și Oravița, cu toate drepturile avute până în anul 1948.

Aprobă ca Arhiepiscopia Timișoarei, din care se desprinde Episcopia Caransebeșului, să aibă întindere teritorială jurisdicțională asupra județului Timiș, cu protopopiatele Timișoara, Lugoj, Deta și Făget.

Aprobă modificarea corespunzătoare a art.5, paragraful V din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, care va avea următorul conținut:

„V – Mitropolia Banatului, cu eparhiile:

18. Arhiepiscopia Timișoarei, cu reședința în municipiul Timișoara;

19. Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului, cu reședința în municipiul Arad;

20. Episcopia Caransebeșului, cu reședința în municipiul Caransebeș”⁴.

Istorică eparhie a Caransebeșului pornea, așadar, din nou la drum. Prin strădania și purtarea de grijă a mitropolitului Nicolae Corneanu și a forului eparhial de la Timișoara, dorința preoților și a credincioșilor cărășeni de a-și vedea reînființată episcopia s-a împlinit. Caransebeșul își aștepta cu nerăbdare ierarhul care să redea eparhiei prestigiul de altă dată, să conducă credincioșii pe calea mântuirii, să refacă instituțiile desființate în perioada comunistă, să reînființeze „Foaia Diecezană” și „Calendarul românului”, tipografia, atelierul de lumânări, să dezvolte viața monahală și culturală, așa cum au făcut episcopii Ioan Popasu, Nicolae Popea, Miron Cristea, Iosif Traian Badescu, Vasile Lăzărescu și Veniamin Nistor, precum și vrednicul de pomenire, arhiepiscopul Filaret Musta.

La câteva luni de la acest moment istoric, Arhiepiscopia Timișoarei a subliniat încă o dată importanța reînființării Episcopiei Caransebeșului printr-o frumoasă intervenție consemnată în Raportul general prezentat Adunării Eparhiale, în ședința din 29 noiembrie 1994: „Reînființarea Episcopiei Caransebeșului a însemnat pentru Mitropolia Banatului un moment deosebit de important atât în plan istoric, reprezentând o reparație a unei nedreptăți făcute Bisericii, cât și în plan misionar, activitatea bisericească sub toate aspectele cunoscând de acum sporuri prin existența a trei eparhii în cadrul Mitropoliei Banatului din această parte de vest a țării.

Un moment important bisericesc din acest an a însemnat alegerea și înscăunarea la 14 august a.c. a noului episcop al Caransebeșului, în persoana Prea Sfințitului Emilian Birdaș, prilej de afirmare a unității în cadrul aceleiași Mitropolii”.

Revista mitropolitană „Altarul Banatului” a publicat un material al redacției în care menționa că, prin reînființarea acestei eparhii, Adunarea Eparhială a redat „Caransebeșului statutul pe care îl merită”. „Reactivarea Episcopiei Caransebeșului în acest an istoric este un act de reală importanță și maxime

⁴ „Învierea”, Timișoara, anul V, nr.3 (93), marți 1 februarie 1994, p.4; rev. „Biserica Ortodoxă Română”, anul CVII, nr.1-6, ianuarie – iunie, 1994, p. 237-239.

implicații în viața Bisericii...”, care va contribui substanțial la „revigorarea vieții eclesiastice în sudul Banatului”, se mai arată în acest editorial⁵.

Perioada de la reactivarea eparhiei și până la alegerea de către Adunarea Națională Bisericească a episcopului Emilian Birdaș ca întâistătător al Episcopiei Caransebeșului a fost destul de agitată. Unii preoți din Caransebeș și din împrejurimi se visau deja cu funcții înalte în cancelaria eparhială, un ieromonah exaltat, din părțile Făgetului, susținut de câțiva clerici cărășeni, se voia episcop, iar susținătorii lui așteptau numirea pe posturile de vicar, consilieri, secretar, inspector eparhial, protopop, etc. Și de această dată, însă, experiența, cuminența și înțelepciunea mitropolitul Nicolae Corneanu și-au spus cuvântul. Nedreptățitul episcop Emilian Birdaș, scos din scaunul de titular al Episcopiei Alba Iulia, de câțiva preoți convinși că și în Biserică se poate face revoluție, „găzduit” o vreme la Episcopia Aradului, tot prin purtarea de grijă a mitropolitul Nicolae, a fost ales ierarh al nou reactivatei eparhii, la 13 iulie 1994, deși Caransebeșul era dorit și de către episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, Damaschin Coravu, care a și primit 25 de voturi în Adunarea Națională Bisericească.

Lucrările Colegiului electoral bisericesc pentru alegerea chiriarhului Episcopiei Caransebeșului au fost conduse, potrivit regulamentului, de către mitropolitul Nicolae al Banatului. Revista „Biserica Ortodoxă Română” nota, cu acel prilej, că „după îndeplinirea prevederilor regulamentare și după exprimarea votului, la despuierea scrutinului s-a constatat că cele mai multe voturi le-a întrunit Prea Sfințitul Emilian Birdaș, episcop-vicar al Episcopiei Aradului.

Drept urmare, I.P.S. Mitropolit Nicolae a declarat ca prim episcop al reactivatei Episcopiei a Caransebeșului pe Prea Sfințitul Emilian Birdaș și i-a adresat felicitările de rigoare, în numele său personal, al membrilor Sfântului Sinod și al membrilor Colegiului electoral bisericesc, pentru această alegere”.

În ședința sa de lucru din 13-14 iulie 1994, Sfântul Sinod a făcut cercetarea canonică a alegerii P.S. Episcop Emilian și a validat alegerea sa în demnitatea de episcop al Episcopiei Caransebeșului, dispunând să se facă demersurile necesare în vederea emiterii decretului de recunoaștere din partea autorităților superioare de stat⁶.

Instalarea episcopului Emilian a avut loc duminică, 14 august 1994 în catedrala istorică „Sfântul Gheorghe”, la 130 de ani de la momentul în care împăratul Francisc Iosif I al Austriei a emis diploma imperială de reînființare a Mitropoliei Ardealului și a Episcopiei Caransebeșului.

Sfânta Liturghie a fost oficiată de Înaltpreasfințitul Nicolae, Mitropolitul Banatului, Preasfințitul Timotei, Episcopul Aradului și de episcopul ales, Emilian Birdaș. La ceremonia de instalare au participat delegați ai Bisericilor catolică, greco-catolică, ai celorlalte culte și confesiuni creștine din Banat, secretarul de stat pentru culte, Gheorghe Vlăduțescu, reprezentanți ai

⁵ „Altarul Banatului”, Timișoara, anul V (XLIV), nr.7-9, iulie-septembrie, 1994, p.4-5.

⁶ Revista „Biserica Ortodoxă Română”, anul CXIII, nr.7-12, iulie-decembrie 1994, p.269-270; „Vestitorul Ortodoxiei”, anul VI, nr.120, 15-31 iulie 1994, p.1

autorităților locale din județele Caraș-Severin, Timiș, Arad și Alba, profesori de Teologie și un număr impresionant de credincioși.

Atmosfera a fost înălțătoare, bucuria se putea citi pe chipul caransebeșenilor, iar nădejtile erau pe măsură. La recepția de după instalare, mitropolitul Nicolae a rostit o alocuțiune impresionantă și a precizat că ceea ce s-a întâmplat în acea duminică este un act de „reparație față de abuziva desființare în 1948, de către regimul comunist a Episcopiei, precum și față de memoria nedreptățiții ierarh de atunci, Veniamin Nistor, umilit și alungat la Alba Iulia, unde a murit nemângâiat. A rânduit însă Dumnezeu ca această Episcopie să fie reorganizată de către același episcop care a reorganizat, nu demult, chiar Episcopia Alba Iuliei”⁷.

În numele credincioșilor caransebeșeni și cărășeni au rostit alocuțiuni primarul orașului Caransebeș, Petru Grozăvescu, colonelul® Liviu Groza și protopopul Dimitrie Grama. Pe lângă sentimentele de emoție și de bucurie transmise, cei trei vorbitori au adus în atenție prioritățile pastorale și misionare ale noului ierarh și au exprimat nădejdea că se va preocupa de edificarea unei noi catedrale în orașul de reședință al eparhiei.⁸

Deși în vârstă, episcopul Emilian Birdaș nu a venit la Caransebeș pentru a se odihni după 17 ani de rodnică și obositoare activitate pastorală desfășurată la Alba Iulia, ci a purces îndată la organizarea eparhiei, cu sprijinul consilierilor aleși din rândul profesorilor de la Seminarul teologic. Sub înțeleapta sa păstorie, viața bisericească s-a intensificat, „Foaia Diecezană” și „Calendarul românului” au fost reactivate, s-a înființat „Liga tinerilor creștini ortodocși”, intelectualii din Caransebeș și din județ au fost implicați în activitățile culturale ale eparhiei, au fost completate parohiile vacante și a fost întocmit proiectul noii catedrale episcopale. De asemenea, episcopul s-a preocupat îndeaproape de Seminarul teologic insistând pentru întărirea disciplinei și a vieții duhovnicești a elevilor seminariști. Prin părinteasca sa purtare de grijă s-au intensificat legăturile cu asociația creștin-ortodoxă „Oastea Domnului”, au fost inițiate contacte cu biserici și asociații filantropice din Germania și au fost efectuate vizite canonice la parohiile românești din Banatul Sârbesc (Voivodina).

Sărbătorind acum 20 de ani de la momentul istoric al reactivării Episcopiei Caransebeșului, putem afirma că mitropolitul Nicolae Corneanu, Adunarea Eparhială de la Timișoara și toți clericii și credincioșii caransebeșeni și cărășeni care au susținut această importantă inițiativă au săvârșit, de fapt, un act de dreptate istorică extrem de important pentru viața bisericească a Banatului de munte și de pustă, pentru viața culturală și socială a bănățenilor ortodocși.

⁷ Preot Ioan Bude, Însăunarea noului episcop al Caransebeșului, în rev. „Învierea”, Timișoara, anul V, nr.17 (107), joi, 1 septembrie 1994, p.2

⁸ Idem

PĂRINTELE ILIE CLEOPA. O EVOCARE A UNUI TIMP PETRECUT ÎN PĂRȚILE BANATULUI

Arhim. Simeon Stana

A scrie despre Părintele Ilie Cleopa reprezinta o experiență vecină cu îndrăzneala, cu smerenie caracterizată, mai degrabă rușinoasă, pentru că personalitatea, și în mod deosebit lucrarea duhovnicească a marelui părinte și îndrumător spiritual al Moldovei, copleșește prin dimensiunile ei, atât cantitative cât și calitative. Poate fi socotită abordarea aceasta precumpănitor lumească, mai precis maniera în care sunt exprimate realități ce au fost și au devenit pentru veșnicie cerești, însa nevoia de a comunica și dezvălui oameni și fapte care au născut cerul pe pământ, obligă la expresii și comparații ce țin mai mult, dacă nu chiar exclusiv, de lumea vazută.

Orice evocare, cred că își poate permite și o doză de contribuție personală, prin enumerarea nu numai a însușirilor dominante a personalității prezentate, cât și a întâlnirilor, influenței, de ce nu, a experiențelor duhovnicești marcate de Părintele Ilie Cleopa, în viețile tuturor acelor care l-au cunoscut.

Prima întâlnire cu Părintele Ilie Cleopa am realizat-o pe calea cuvintelor tipărite. Mai precis, una din scrierile părintelui, publicată de Diaconul Gheorghe Băbut, "Pelerinul Român", a fost cea dintâi carte duhovnicească pe care am citit-o, însuflețind avântul tineresc spre dobândirea unei viețuiri creștine, autentice și roditoare, atât în plan personal cât și obștesc. "Pelerinul român" a fost cartea care a schimbat viețile multor români, a generat o adevărată revoluție spirituală, a mișcat inimile multora spre Dumnezeu, cautând rugaciunea, postul, spovedania și împărtășania, ca pe niște modalități ce Îl apropiau și Îl sădeau, mai viu, pe Dumnezeu, în viața noastră. Frecventarea Bisericii și implicarea în misiunea Ei, cu o ardoare de negrăit, au devenit țelurile ce determinau imperios viața multor creștini, iar pelerinajele la Mănăstirea Sihăstria, unde ascultau cereasca povață a Părintelui Ilie Cleopa, reprezentau momente de înaltă împlinire spirituală. "Bătrânul" cu chip blând și arătare smerită copleșea prin vasta erudiție. Citatele patristice, istorice și biblice lăsau plini de uimire pe ascultătorii ce sorbeau cu sete neastâmparată "cuvintele înțelepciunii" ce izvorau nu doar din priciposeala informațională, cât mai ales dintr-o trăire adusă la extremă în anii de pustnicie din Codrii Neamțului. "Viața sa interioară

exemplară, de ascet și sihastru consacrat, experiența sa îndelungată în nevoița monahală, vastele sale cunoștințe scripturistice și patristice de autodidact care te uimesc, memoria sa rar întâlnită, blândețea, dragostea sa de oameni, râvna pentru Dumnezeu și cuvântul său hotărât, autoritar și precis, unit cu darul frumoasei vorbiri în grai dulce moldovenesc, fac din Arhimandritul Cleopa Ilie o personalitate în spiritualitatea noastră ortodoxă.” Pentru aceasta “credincioșii, numeroșii săi fii duhovnicești, călugări și mireni, îl socotesc o binecuvântare a lui Dumnezeu pentru mănăstirile și Biserica noastră.”[□]

Tot cuvântul ce ieșea din gura Părintelui Ilie Cleopa avea puterea harului sădit și statornicit prin nevoiță în viața și lucrarea acestuia. Însuși sfătuia, să nu propovăduiești și să povățuiești pe alții, dacă tu nu ai trăit și încercat lucrurile pe care le îndemni altora. Cu timp și fără timp, a vestit cuvântul lui Dumnezeu, a sfătuit atât oameni simpli cât și erudiți, a lămurit lucruri și cauze care pentru mulți erau de nelămurit sau imposibile. A căutat să aducă pacea și binecuvântarea lui Dumnezeu, ca stare și mod de viață creștin, îndemnând întotdeauna să petrecem toate cele ce se întâmplă în viață cu răbdare, iar când aceasta își afla sfârșitul, cu îndelunga răbdare. Credințioșii față de Biserica lui Hristos Dreptmăritoare a exprimat-o statornic prin predicile și povățuirile adresate mulțimilor ce umpleau biserica și curtea Mănăstirii Sihăstria. Totdeauna cu zel, dar și cu echilibru, descoperea adevărurile de credință mântuitoare ale Bisericii Ortodoxe – “se cade, așadar, oricărui preot ortodox și oricărui creștin al Bisericii noastre dreptmăritoare, să fie un bun ostaș al lui Hristos, cu toata evlavie și cu mânie bărbătească și tare să apere prin cuvânt și prin scris adevărul dreptei noastre credințe.”¹

Din cuvintele și scrierile Părintelui Ilie Cleopa am aflat mai întâi despre lucrarea rugăciunii, a rugăciunii inimii, despre nevoița care îl îmbunătățește pe om, îl împlânzește, pregătindu-l atât pentru viața de familie cât și pentru cea monastică. La această cunoaștere părintele îndemna spunând că “simțirea lui Dumnezeu în noi este rugăciune, chiar dacă cineva nu rostește nimic prin cuvinte. De aceea, când cineva va aduce cuvintele sale până la simțirea inimii, unul ca acela va cunoaște cu încredințare că s-a rugat lui Dumnezeu.”² Virtutea trebuia urmată pentru a deveni mai întâi noi, mai buni, și pentru ai determina și pe cei din jur să descopere viața cea binecuvântată în Dumnezeu. Nenumărate erau povățuirile practice, venite din propria experiență și viețuirea creștină din satul natal și inclusiv din mărturisirile oamenilor. Avea un simț practic pastoral inegalabil. Harul ce-l stăpânea îi determina pe oameni la schimbare, adică la pocăință, căci pocăința înseamnă schimbarea modului de a gândi, de a te raporta la semenii și Dumnezeu, la propria viață. Iar pildele pe care le așternea în mintea

¹ Arhim. Ioanichie Bălan, Convorbiri Duhovnicești, I, Editura Episcopiei Romanului și Husilor, 1993, p. 14

² Arhim. Ioanichie Bălan, Convorbiri Duhovnicești, I, Editura Episcopiei Romanului și Husilor, 1993, p. 29

și inima credincioșilor, deveneau cale de îndreptare sănătoasă pentru suflet și trup, răspândind tuturor dreapta credință și viațuire. Astfel îl caracterizează și părintele Ioanichie Bălan, într-o pilduitoare comparație cu Ieroschimonașul Paisie Olaru și Protosinchelul Ioil Gheorghiu, părintele său sufletește și duhovnicul iubirii și al liniștii, respectiv duhovnicul ascultării și al smereniei: “Arhimandritul Cleopa este un duhovnic al rugăciunii, al cunoașterii și al cuvântului viu care trezește conștiința, care luminează mintea și dă viață. Sfinția sa pornește de la minte spre inimă. De aceea mai întâi învață, sfătuiește, explică, hrănește sufletul prin cuvânt și abia la urmă spovedește, ascultă glasul conștiinței și al inimii celor ce vin la el. Din acest motiv și roadele sunt mari și de durată.”³

Pentru întreaga conștiință românească și ortodoxă, Părintele Ilie Cleopa a fost și este remarcat până la identificare cu locul unde s-a născut, a crescut, s-a nevoit, a coborât cerul pe pământ și s-a înălțat întru nemurire, binevestind tuturor viața în Hristos. Este neîndoielnic vorba despre Ținutul Moldav și Monastirea Sihăstria. Cercetând biografiile tipărite, care cuprind viața Părintelui Cleopa, rareori este pomenit un lucru socotit de mine și cred și de către alții, inedit. Faptul că, pentru o scurtă bucată de vreme, un răstimp din tinerețea acestuia, l-a petrecut în Banat, cu precădere la Monastirea “Sfântul Simeon Stâlpnicul” din cartierul Gai, orașul Arad. E pentru unii de neînțeles, cum nevoitorul din Munții Ceahlăului, a ajuns să slujească și să îndrume spiritual obștea tânără a reînființatei Monastiri din marginea Aradului. Detalii lămuritoare aflăm inclusiv din cartea Monahiei Patricia Codău, prima stareță a Monastirii din Arad-Gai, informații care le-a așternut pe hârtie Preasfințitul Episcop de pie memorie și fost arhieru vicar al Episcopiei Aradului, Gherasim Cucoșel, la vremea aceea student în anul IV la Institutul Teologic din București:

“Prin 1957 eram student în anul IV la Institutul Teologic din București. În vacanța Paștelui, la cererea P.S. Episcop, de vie memorie, Andrei Magieru, am fost trimis, bineînțeles cu binecuvântarea starețului meu din mănăstirea Neamț, ca preot slujitor la mănăstirea Sfântului Simeon Stâlpnicul Gai din Arad. De ascultare, am primit, dar cu inima îndoită.

Eram obișnuit ca la acest mare praznic, Învierea Domnului, să fiu între ai mei, la Neamț. Aici, slujbele la praznice și mai ales la Paști erau înălțătoare; sobor de preoți și diaconi, în frunte un ierarh sau cel puțin starețul mitrofor, așa după tradiție. Stranele erau pline de cântareți cu protopsalți întrecându-se în cântat de te făcea să crezi în cer și nu pe pământ. Dar, cum am spus, ascultarea la mănăstire este sfânta și trebuie să o împlinesti.

La mănăstirea Gai am ajuns în Sâmbăta lui Lazăr pe la orele 16. Mă uitam cu tristețe spre mănăstire, când am coborât din tramvai. Ajuns aici, am luat legătura cu maica stareță Patricia. Auzisem de Prea Cuvioșia Sa de pe timpul

³ idem, p. 41

când era profesoară la Seminarul Monahal din mănăstirea Văratec. M-a întâmpinat cu toată bunavoința și cu bucurie chiar, dar a simțit că nu sunt prea încântat că am fost trimis aici. A căutat să-mi spună câte ceva din istoricul mănăstirii nou înființate și că personalul monahal de aici este dornic de a cunoaște cât mai multe despre trăirea vieții monahale. În acest scop a fost invitat și părintele Cleopa de la Sihăstria Neamț care a zăbovit în mijlocul lor câteva săptămâni, timp în care le-a vorbit din Sfinții Părinți despre viața de obște etc...

Din păcate, doi ani mai târziu a apărut odiosul Decret 410/1959, prin care s-a dispus desființarea mănăstirilor și implicit a școlilor monahale din țară, iar personalul monahal dat afară.”⁴

O fotografie ce cuprinde în laturile ei obștea de maici și surori cu stareța acesteia, Monahia Patricia Codău, îi are în mijloc pe Î.P.C. Părinte arhimandrit Ilie Cleopa, îndrumatorul spiritual al monahismului românesc și pe Ieromonahul Clement Croitoru, duhovnicul mănăstirii de atunci. Pe lângă mărturia scrisă a Preasfințitului Gherasim Cucoșel și fotografia obștii cu Părintele Cleopa în mijlocul acesteia, în cartea maicii Patricia sunt evocate deopotrivă vremurile unor încercări și nevoițe de a statornici viața călugărească într-o veche vatră episcopală din vestul țării. La Școala Monahala de la Monastirea “Sfântul Simeon Stâlpnicul” Arad-Gai au predat dascăli și teologi eminenți precum Părintele dr. Ilarion Felea, Părintele dr. Petre Deheleanu, maica Patricia Codău, stareța monastirii și profesorul de muzică bisericească Atanasie Lipovan. Parte din profesorii mai înainte amintiți au fost întemnițați în închisorile comuniste, inclusiv Monahia Patricia Codău, stareța monastirii. Părintele profesor Ilarion Felea nu s-a mai întors acasă, dându-și obștescul sfârșit în închisoarea de la Aiud, ca unul dintre martiri.⁵

Într-o altă evocare a vieții Părintelui Ilie Cleopa, este precizată lucrarea duhovnicească a acestuia în părțile Banatului:

“La începutul anului 1956, Arhimandritul Cleopa se retrage din ascultarea de stareț al Mănăstirii Slatina, lăsând în locul său pe Protosinghelul Emilian Olaru, un ucenic al lui. Iar el, însoțit de doi ucenici, a fost chemat într-o misiune duhovnicească la Timișoara și Arad. Aici a întâlnit pe Mitropolitul Banatului, Vasile Lăzărescu, care tocmai atunci pregătea racla pentru moaștele Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș.

De aici, Părintele Cleopa vizitează Mănăstirea Vasiova, unde a slujit mai mulți ani vestitul duhovnic Vichentie Mălău, unul dintre cei mai mari duhovnici ai țării noastre, despre care sfinția sa afirma că <ar putea fi canonizat oricând>.

⁴ idem, p. 13

⁵ Episcop Gherasim Cucoșel, “O școală monahală din trecut, de nivel academic” în “Ale Tale dintru ale Tale”, Maica Patricia Codău, Editura Învierea, Timișoara, 2006, pp. 299-300

Apoi Părintele Cleopa cu ucenicii săi a fost trimis la Mănăstirea Gai din apropiere de Arad, unde a stat un timp. Aici a pus rânduiala duhovnicească întocmai ca la Sihăstria. Dar când a tras clopotul de Utrenie, credincioșii, nefiind deprinși cu slujba de miezul nopții, au chemat pompierii să stingă focul, crezând că s-a aprins mănăstirea. Părintele i-a chemat în biserică și le-a ținut o predică mișcătoare de suflet. Printre cuvintele spuse de el au fost și acestea: <Focul care s-a aprins aici la Mănăstirea Gai, să nu se mai stingă până la sfârșitul lumii!>

De la Gai, Părintele Cleopa era invitat din când în când la Episcopul Aradului, Andrei Magieru, cu care se sfătuia duhovnicește și pe care l-a și spovedit.

După ce vizitează și alte mănăstiri din partea locului, se întoarce din nou în Moldova...”⁶

Într-adevăr, focul duhovnicesc al nevoițelor și înălțătoarelor ctitoriri s-a statornicit atât la Monastirea “Sfântului Simeon Stâlpnicul” din Arad-Gai, cât și la celelalte așezăminte monahale din Banat. Cu toate că au trecut prin văpaia prigoanei comuniste, precum grâul ce răsare de sub mantaua de gheață și zăpadă, astfel și monastirile vremelnice închise de dușmanii credinței creștine, au răsărit din nou, au crescut și dau viață din Viața lui Hristos, ca pe o mărturie a Jertfei și Biruinței Mântuitorului asupra morții. Nu de puține ori gândul nostru se îndreaptă spre acela care a semănat nu doar cuvântul ci chiar viața lui însăși, ca pe o mărturie peste generații. Precum un apostol al Domnului Hristos, tot astfel, și Părintele Ilie Cleopa a propovăduit biruința credinței, într-un răstimp ce aștepta prigoana, prevestea Golgota monahismului românesc. Asemeni unui Simon din Cirene, a purtat mai înainte crucea pe care vor fi răstigniți preoți, monahi și monahii, dascăli și simpli creștini din părțile Banatului. Iar Hristos s-a arătat biruitor peste ani, încredințând generațiile ce au urmat că dreptatea lui Dumnezeu se descoperă în mila ce și-a făcut-o cu poporul cel credincios.

Un alt lucru inedit, cu sigurantă prea puțin cunoscut cititorilor, este legătura și comuniunea duhovnicească ce a existat între Duhovnicul Ardealului și Duhovnicul Moldovei. Prin intermediul unei maici de la Prislop, una dintre fericitele ucenice ale Părintelui Arsenie Boca, am aflat de existența a două scrisori ce nu au ajuns niciodată la destinatar. Sunt două scrisori expediate de către Părintele Cleopa Ilie către Părintele Arsenie, aflat în acea vreme la Prislop, scrisori care au fost interceptate și adăugate în consistentul dosar gestionat de Securitate, în dorința de a “fundamenta” urmarirea penală și binențeles acuzarea Părintelui Arsenie Boca.⁷ Sunt mărturii care ne descoperă lumea minunată a doi trăitori și călăuzitori de suflete creștine, nevoița dar și neliniștea de a ține

⁶ idem, p. 301

⁷ Arhim. Ioanichie Bălan, *Viața și nevoițele Arhimandritului Cleopa Ilie*, Editura Trinitas, Iași, 1999, pp. 106-107

dreptarul și mărturisirea de credință și viață ortodoxe. E lumea marilor trăitori și nevoitori care descoperă tuturor gingașia Duhului Sfânt împărtășită și împărtășită ucenicilor după râvna și dragostea arătată:

“Prea Cuvioase Părinte Arsenie,

Cu cea întru Iisus Hristos frățească dragoste și cu ajutorul Prea Curatei Sale Maici, vă scriu aceste puține rânduri, care aș dori să vă găsească în momentul cel mai fericit al mântuirii și al cugetării spre cele Cerești.

Părintele meu,

De multă vreme, vestea P.C. Voastre mi-a umplut sufletul de bucurie auzind că sunteți un izvor curat din care se adapă oile lui Hristos cele însetate de apa vieții.

Mult am dorit și eu însetatul a mă adăpa din acest izvor al cuvintelor pline de înțelepciune ale P.C. Voastre, dar pentru lenea mea, am rămas încurcat cu grija vieții în spinii păcatelor mele care m-au tot încurcat și mă încurcă de a mă duce după hrana cea cuviincioasă și sfatul spre zidire al P.C. Voastre. Iar fiindcă, pentru păcatele și lenevirea mea nu am putut în timpul trecut a vă vedea și a primi sfatul P.C. Voastre de care am trebuință ca un frate mai mic și prost și care pentru lenevirea mea îmi pierd vremea cea mai scumpă decât toate cele de sub soare, în răspândire și moleșală, m-am gândit să vă scriu aceste rânduri prin care mai întâi, cer iertare de întârziere, căci știu că trebuia să vă scriu mai devreme, dar gândul că poate mă voi învrednici să vă văd m-a făcut să tac cu scrisoarea, dar acum văzând iarăși că altele mă împiedică a vă vedea, măcar prin scris am dorit a vorbi.

Părintele meu,

Mai întâi țin să vă mulțumesc din tot sufletul că totdeauna ați fost binevoitor și cu părintească dragoste față de smerita noastră obște și ne-ați trimis de acolo, pe unii din ucenicii P.C. Voastre care i-ați născut prin cuvânt, hrănindu-i până la o vreme, până ce ați socotit că pot să se hrănească singuri și apoi i-ați îndreptat să vină aici la noi în maidanul nevoițelor vieții de obște, precum este fratele Nicolae Naghi, fratele Vasile Tarulescu și Părintele Serapion Blaga, ucenici de ai P.C. Voastre, care i-ați născut în predicile de la Sâmbăta când erați acolo. Ei totdeauna cu mare dragoste și evlavie pomenesc numele P.C. Voastre la Sfintele rugăciuni și chiar în timpul vorbirei, nu fără evlavie amintesc de numele P.C. Voastre.

Sunt oameni sinceri și merg cu Dumnezeiescul dor în calea poruncilor Lui, desfătându-se întru ele ca întru toata bogația, eu însă, sunt sărac și neiscusit și nu am cu ce să-i folosesc întru zidire căci nu am iscusința cea din lucrarea care să-i folosească tăcând, dar dragostea lor și râvna trece peste toate și nu iau în seamă neputințele mele, pentru că pământul rodește uneori și fără lucrare.

Mare bucurie ați face atât mie păcătosului, cât și părinților și fraților coviețuitori, ca să ne cercetați cu prezența P.C. Voastre, pentru că, cu toții vă păstrăm evlavie și dorim a ne învrednici de mântuitoarele învățături ale P.C. Voastre și vă rugăm cu toții în numele Domnului nostru Iisus Hristos și al Prea Curatei Sale Maici, dacă aveți putința să ne cercetați că mare mângâiere ați aduce cu aceasta sufletelor noastre.

Mila Domnului nostru Iisus Hristos și a Prea Curatei Sale Maici să vă ajute să veniți pe la noi și să ne folosiți pe noi cei săraci și neiscușiți.

Până atunci am dori să ne bucurați măcar cu o epistolă spre a noastră zidire și lămurire, dar pe cât dorim a ne scrie, mai mult dorim a ne vedea de va rânduî Domnul, o zi ca aceea și de este voia Lui, așa pentru noi ar fi neuitată. Mila Domnului să vă plătească dragostea și sânguința care ați depus și la scrierea Filocaliei, împreună cu Părintele Prof. Dr. Stăniloae, că ați dat la lumină acest tezaur mistic și ascetic al Sf. Părinți, de unde se adapă cei doritori de a merge spre urcușul desăvârșirii, cred că bunătatea și mila Domnului nu vă va lăsa nerăsplățiți, pentru această osteneală, pentru care v-ați sânguit a pune nutreț ales duhovnicesc în ieslea oilor lui Hristos.

La încheiere dorim din suflet a ne cerceta pe noi pacatoșii, iar dacă pentru aceasta nu suntem vrednici, măcar a ne mângâia prin scrisoare.

Al P.C. Voastre mai mic și neiscusit frate în Hristos Domnul, care mă plec sărutându-vă mâinile.

Stareț, Arhimandrit Cleopa și soborul
ss Cleopa Ilie

(ACNSAS, fond informative, dosar 2637, vol. III, f.248-249)⁸

Prea Cuvioase Părinte Arsenie,

Bine este cuvântat Dumnezeuul milelor și al îndurărilor care pe noi păcătoși și smeriti, întru această nemernicie și vale a plângerii, cu economia Harului Său, ne face părtași patimilor și mângâierilor, după măsura dragostei și a credinței cu care nădăjduim întru judecățile dreptății Lui.

Părintele meu,

Mai întâi, cu smerite metanii, vă rog să mă iertați pe mine păcătosul că din cauza lenevirii mele și a nepăsării am lăsat să treacă un timp îndelungat de când nu am scris, arătând prin aceasta și oarecare lipsă de dragoste, căci orice motiv a fost nu putea trece peste fericita dragoste, căci aceasta nu știe osteneala pentru bunatați și nu caută ale sale întru toate. Știu că de voi vrea pot pune orice pricină, dar știu că pricina este o voire a păcatului și înainte mergătoare a lui este. Cred că de aceea și fericitul David cânta în Psalmii lui ca să nu pricinuim pricinuirii pentru păcate, de aceea una din aceste pricini

⁸ A se vedea prezentarea dl. Adrian Nicolae Petcu, cercetător la CNSAS în "Mărturie despre Părintele Arsenie", vol. II, Făgăraș, p. 29

nebinecuvântate a fost că după ce am scris o scrisoare către P.C. Voastră și ne mai primind răspuns am crezut că prin neiscușința celor înșirate acolo, pe hârtie, v-am făcut cine știe ce sminteală, căci niciodată nu am avut buna chib-zuință în cuvânt și scris. Cauza este reaua mea așezare sufletească și întunecarea puterii de discernământ a părții cei socotitoare a sufletului meu cel rob și încurcat de patimile cele din voință și din simțire. Dar, P.C. Voastră, care din mila Prea Înduratelui Dumnezeu, aveți oglinda înțelegerii, cu duhovnicească lucrare curățită, puteți să nu vă smintiți de mine întunecat și păcătosul dacă veți privi la mine și cuvintele mele, ca la cel ce stau jos cu cuvântul și cu lucrarea, în rânduiala pruncilor, dar nu ajungându-i pe aceștia cu nerăutatea, căci știu că aceasta ni se cere de la Mântuitorul nostru ca să fim prunci cu nerăutatea, iar nu cu înțelegerea.

Altă pricină, ca și cea de mai sus, a fost că nădăduim, ca între timp să ne întâlnim pentru că numai atunci v-ași fi putut cere lămuriri de care am nevoie atât pentru neiscușința mea, cât și pentru cum aș putea să mai rămân a fi poreclit Stareț și a mă mai bizui a conduce sufletește și pe alții, cela ce am nevoie de a fi înca multa vreme sub conducător iscusit, căci știu că necuvios lucru este a paște leul de oi și cel nelămurit prin lucrare sufletele cele ce sânguiesc spre Cer.

Și acum, ceea ce m-a făcut a tresări puțin din nepurtare de grijă spre cele de folosul sufletului meu și a-mi aduce aminte de duhovniceasca dragoste și iscușință a Prea Cuvioșiei Voastre, îndrăznind iarăși a vă scrie, a fost sosirea în smerita noastră obște a unui frate, pe care P.C. Voastră, arătându-vă dragoste, l-ați trimis la noi, prin luna mai, iar el a ajuns aici abia acum, în luna octombrie, din motive, după cât se vede, binecuvântate. Acest frate pe lângă bucuria că a sosit la noi, ne-a adus și Iconița cu Bunul și Marele Păstor și Mântuitorul sufletelor noastre. Pe verso poartă semnătura P.C. Voastre și a iubitului frate în Hristos și ucenicul P.C. Voastre, C. Sa, iscusitul Dometie (Cucuzel). Lângă iconiță și o scrisoare a P.C. Voastre, care văzând și auzind că este scrisă chiar de P.C. Voastră m-am bucurat foarte mult, căci până atunci nu am avut fericirea să vă citesc vreo scrisoare, iar citindu-o am văzut acolo smerita înțelepciune și duhovniceasca dragoste, strâns legate și formând lanțul de aur al dreptei socoteli – care m-a legat mai mult de dragostea P.C. Voastre, prin aceea că era scrisă că doriți o zi – de la Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos – ca să ne mai vedem față către față, la care și eu am zis: să fie mila Lui și rugăciunile Prea Curatei Sale Maici și să aducă la îndeplinire, când va fi voia Lui, spre a noastră mângâiere.

Iconița și scrisoarea le păstrez cu multa evlavie și de câte ori îmi aduc aminte de P.C. Voastră le citesc și mă mângâi cu ele. Mila Domnului nostru Iisus Hristos și cu ajutorul Prea Curatei Sale Maici să ne ajute să ne întâlnim și în acest veac trecător, spre mângâiere și lămurire în cel viitor spre veșnică fericire.

Dacă dorința v-ar face să mai știți cele de pe la noi vă spunem că până în prezent, cu mila Domnului și cu rugăciunile P.C. Voastre stăm cum stăm în cele spre zidire și în cele din afară de al Martei, spre vremelnică folosire.

Timpu a fost, din mila Domnului, prielnic spre toate cele cuvenite Lui. Eu m-am întors din concediul medical de 30 zile, care l-am petrecut o parte la via noastră de la Cotnari și o parte la Sihăstria, între vechii frați și ucenici, nu ai mei ci ai lui Hristos.

Ucenicii Prea Cuvioșiei Voastre, din această obște, monahul Serapion, fratele Vasile Tarulescu, fratele Nicolae Naghi și ultimul frate, Temelie, care ne-a adus scrisoarea și Iconița – acum de curând, toți se află bine cu rugăciunile P.C. Voastre. Atât ei și eu, cât și soborul vă dorim a vă vedea, când va rândui Dumnezeu, în mijlocul nostru, spre a ne folosi și a ne bucura și a ne mângâia de vederea cea împreună. De va fi mila Domnului, de care nu suntem vrednici.

Încă vă rugăm, cu frățească dragoste și smerite închinăciuni, dacă vă mai vine vreun suflet care dorește viață monahicească de obște cu rânduiala ce s-a pus la noi, să-l îndemnați spre această mică turmă, adunată în numele Domnului. Încă ne rugăm, dacă aveți bunăvoință și vreme, a ne mângâia măcar prin câteva rânduri, dacă nu puteți cu venirea de față la noi.

Spuneți smerite închinăciuni iubitului frate, în Domnul, Dometie, pânderul viei lui Hristos.

Spre încheiere vă rugăm să primiți din partea noastră și a întregului sobor, smerite închinăciuni și duhovnicească dorire în Domnul.

Stareț Arhimandrit ss Cleopa Ilie
(ibidem, f. 175-177)⁹

⁹ Mărturii despre Părintele Arsenie, vol. IV, Făgăraș, pp.32-35